

Beschrijving Erfgoedrasen Kool

Bloemkool

Bloemkool stamt, evenals alle andere koolsoorten, af van de wilde kool (*Brassica oleracea* L.). Deze plant komt in het wild voor in het Middellandse- Zeegebied, Zuid-Engeland en Ierland. Uit deze wilde vorm zijn al zeer vroeg, nuttige cultuurvormen voortgekomen, die bij de Grieken en Romeinen een zeer hoog aanzien hadden. De oudste gegevens van bloemkool komen uit de tijd van de 6e eeuw voor Christus. In de 12e eeuw werden in Spanje drie variëteiten beschreven, die afkomstig waren uit Syrië. In Turkije en Egypte werd bloemkool in de 16e eeuw door Europese schrijvers genoemd. Toen was deze groente daar al 1500 tot 2000 jaar bekend.

Omstreeks 1500 kwam de teelt voor het eerst in Nederland en België voor. De kool werd verder gecultiveerd in de tuinen van kloosters en kastelen en later ook in steden.

Bloemkool is een koolsoort waarvan de bloemen met de bloemstengels in het beginstadium van hun ontwikkeling als groente worden geconsumeerd.

Het blad is enkelvoudig gesteeld, ovaal- tot komvormig. De bladstand is verspreid, met meestal dikvezige, soms brede nerven. De bladranden kunnen onregelmatig gelobd of golvend zijn. Het blad is onbehaard en blauwgroen tot grijsgroen van kleur en bedekt met een waslaag.

Wat de bloeiwijze betreft verschilt bloemkool, evenals broccoli, van de andere koolsoorten. De bloemstengels zijn sterk verkort en staan dicht bij elkaar. Het geheel - de kool - vormt een vaste, samenhangende, gewelfde schijf. De kool moet hagelwit, dicht, vast en niet te bonkig zijn.

Bron: Bloemkool, Mededeling nr. 30 Uitgave van het Sprenger Instituut, Haagsteeg 6, Wageningen (februari 1983).

Rassen

Alpha

Synoniemen: Edelweiss, Eminent, Favoriet, Globe, Glorie, Kolderman, Pionier, Purity, Record, Robusta, Speciaal, Sel. Stolk, Superba, Tempo, Victoria, Vlieland, Westlandia.

Voor het eerst onder de naam Alpha in het verkeer gebracht in 1926 door de Fa. F. de Vries en Zn, Alphen a. d. Rijn.

Moet een selectie zijn uit Zesweekse. Vroeg tot middelvroeg, golvend, sterk gevouwen, afstaand blad. Kool crème-wit, vast, matig grove korrel, grove wratten. Schift niet gemakkelijk en schiet traag. Zeer geschikt voor rijenteelt en voor vroege weeuwenteelt in de volle grond doch gevoelig voor klemharten. Het is, door zijn goede koolkwaliteit een van de meest geteelde rassen.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Zesweekse:

Grondras in de groep, gekenmerkt door sterk gevouwen blad en een crème-witte kool met sterk geprononceerde korrel. Meestal minder goed dan de rassen uit de Erfurter groep. Er bestaan echter enkele goede selecties. Blad sterk gevouwen, behoort aan de voet breed en aaneensluitend te zijn, top meestal iets naar buiten knikkend. Kool crème-wit, grof van korrel.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1943.

Delftse Kortpoot (Delftsche Groene Kortpoot)

Geeft een heel vroeg kooltje wat circa 10 dagen vroeger is dan de "Alpha". De "Delftsche kortpoot" geeft in tegenstelling met "Alpha" minder blad en heeft een steiler bladstand. De kool is aanmerkelijk kleiner van stuk dan die van het ras "Alpha", maar kan veel nauwer geplant worden.

Bron: De teelt van bloemkool in het Westland, J.H. Ruyten, I.V.T. in samenwerking met den Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst te Naaldwijk, 1947.

Grootte van de kool: klein, Kleur van de kool: zwavelgeel, Kleur van het blad: donkergroen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 50 x 55, Hoogte van de stronk in cm: 6, Rijping: vroeg, Opmerkingen: Selectie uit Erfurter dwerg.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Haagsche vroege

Grootte van de kool: groot, Kleur van de kool: wit, Kleur van het blad: groen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 60 x 65, Hoogte van de stronk in cm: 6, Rijping: middenvroeg.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Het ras Haagsche vroege is een selectie die aan het eind van de vorige eeuw uit de Utrechtshe bloemkool werd gewonnen door de tuinder J. lans, te Loosduinen.

Bron: Twee eeuwen tuinbouwzaden, uitgave van de Nederlandse Vereniging voor het Tuinzaadbedrijfsleven, 1992.

Haagsche taaie

Grootte van de kool: groot, Kleur van de kool: wit, Kleur van het blad: groen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 60 x 65, Hoogte van de stronk in cm: 6, Rijping: middenvroeg, Opmerkingen: iets later dan de Haagsche vroege.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Lecerf

Een uit Frankrijk afkomstig ras met donkergroen, sterk gevouwen blad met sterk golvende bladrand. Vrij goed zelfdekkend. Kool crème-wit, groot, grofkorrelig en traagschietend.

Het wordt dikwijls in het blad geëxporteerd en is dan zeer goed tegen transport bestand. Heeft soms last van holle stronken. Kan ook als weeuw worden geteeld maar heeft dan nog al eens last van hartloosheid. De beste resultaten worden verkregen op goed opdrachtige gronden, men kan dan omstreeks half Augustus een zeer goede kwaliteit kool leveren.

Vele herkomsten zijn van zeer matige kwaliteit, daar het ras gewoonlijk in weeuwenteelt wordt geselecteerd. Door toepassing van een verbeterde veredelingsmethodiek is op dit punt wel verbetering te verwachten.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Strekerreuzen (Streeker Late Reuzen)

Grootte van de kool: groot, Kleur van de kool: wit, Kleur van het blad: groen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 70 x 75, Hoogte van de stronk in cm: 10, Rijping: middenvroeg.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Dit ras behoort tot de groep Italiaanse Reuzen. Deze rassen onderscheiden zich door een zeer forse groei, zeer groot blad, een matig lange tot lange poot en een grote, ronde, witte, zeer harde, middelmatig fijnkorrelige kool. Er zijn rassen, waarbij meer of minder paarskleuring van de kool voorkomt. Zij eisen een goede, niet te lichte grond en een zorgvuldige behandeling. Als ze te vroeg geteeld worden, schiften zij gemakkelijk. Zij zijn behoorlijk resistent tegen ongunstig weer, kunnen een droge nachtvorst verdragen, maar gaan te gronde aan een vorstperiode van meerdere dagen achtereen, ook al is deze niet bijzonder streng. De vroegste rassen zijn omstreeks begin oktober oogstbaar, de laatste niet voor december.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Utrechtse (Utrechtse Grote Echte)

Grootte van de kool: groot, Kleur van de kool: wit, Kleur van het blad: groen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 60 x 65, Hoogte van de stronk in cm: 6, Rijping: middenvroeg.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Zesweekse

Grootte van de kool: middengroot, Kleur van de kool: wit, Kleur van het blad: groen, Hoogte en breedte van de plant in cm: 50 x 55, Hoogte van de stronk in cm: 6, Rijping: vroeg, Opmerkingen: Selectie uit leuvenemse broei; bladeren iets naar binne gevouwen, meestal gesloten voet (bladschijf loopt door tot aan de voet van de bladsteel), bladeren iets gegolfd.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Rassen uit de Zesweekse groep zijn gekenmerkt door een sterk gevouwen blad en een crème-witte kool met sterk geprononceerde korrel. Het grondras in deze groep is Zesweeksche. Wat onder de naam Zesweeksche geleverd wordt is echter zeer uiteenlopend van vorm en kwaliteit. Ook is de verhouding van Zesweeksche tot Mechelsche niet duidelijk. Onder beide namen wordt vaak hetzelfde geleverd. Volgens sommige zaadhandelaren behoort de Mechelsche in de groep van de Zesweeksche thuis, volgens andere is het een buiten deze groep staand ras. Het belangrijkste ras in deze groep is de Alpha.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1943.

Boerenkool

Deze kool staat van alle koolsoorten het dichtst bij de wilde kool, samen met de aanverwante voederkolen voor veevoeding. Boerenkool is al 2000 jaar bekend en momenteel in Nederland een alom bekende wintergroente. Men eet het blad, al dan niet met bladsteel, in stampot en andere winterse bereidingen. De smaak is het best zodra er wat vorst over de kolen is gegaan. Wat mineralen en vitaminen betreft, is het een zeer voedzame groente.

Bron: Schauvliege, M., Handboek Ecologisch tuinieren, 2006.

De eisen, die de gebruiker aan boerenkool stelt, komen hoofdzakelijk neer op een goede winterhardheid en een fijne kroezing. Nu zijn deze beide eigenschappen moeilijk met' elkaar te combineren. De uitgesproken ongekroesde rassen zijn niet winterhard en laten zelfs in November reeds een groot deel van hun bladeren vallen. Daardoor hebben deze rassen nooit een algemene verbreiding gevonden. De grove rassen zijn wel winterhard, maar kunnen niet aan de eis, die de consument aan de fijnheid van de kroezing stelt, voldoen. De grove rassen worden daarom hoofdzakelijk geteeld als veevoer voor geiten, kippen en konijnen. Tussen de uitersten zeer fijn en zeer grof bevindt zich een groep van middelfijn gekroesde typen. Deze groep heeft vertegenwoordigers bij de lage, de middelhoge en de hoge rassen. Nu hebben de lage rassen wel betekenis in landen waar veel sneeuw valt. Ze zijn dan goed beschermd tegen vorst. Maar in ons natte klimaat en op onze natte grond hebben ze het grote nadeel, dat hun bladeren in de modder hangen en daardoor spoedig tot rotting overgaan. De hoge rassen heffen hun bladeren wel ver boven de grond, maar hebben het nadeel, dat ze veel wind vangen, waardoor ze vaak omwaaien en reeds in de herfststormen veel bladeren verliezen.

Rekening houdend met alle bovengenoemde factoren is men in Nederland voor de beroepstuinbouw terechtgekomen op middelhoge, middelmatig fijngekroesde boerenkool, en wel Westlandse Herfst voor herfstgebruik en Westlandse Winter voor wintergebruik. Naast deze twee rassen hebben de andere, althans voor de beroepstuinder, vrijwel geen betekenis.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Rassen

Halfhoge Moskrul (Middelhooge Extra Fijn Gekrulde)

Hoogte \pm 65 cm. Zeer fijn gekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is, waardoor de indruk van een hazenpootje ontstaat.

Is reeds in September en October zeer fijngekroesd, maar laat reeds eind oktober-begin november een groot deel van de bladeren vallen. Is niet winterhard.

Alleen geschikt voor particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Westlandse Herfst

Hoogte \pm 65 cm. Veel blad, dat reeds in de herfst vrij fijn gekroesd is. Kleur- normaalgroen. Bladstelen vrij kort. Dichte, platte koppen. Matig winterhard. Voor oogst van oktober tot december. Op schrale grond dient vroeg gezaaid te worden.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Westlandse Winter (Westlandse)

Hoogte \pm 70 cm. Veel blad dat in de herfst vrij grof gekroesd is, maar in de winter fijner wordt. Bladkleur normaal tot donkergroen. Bladstelen vrij lang. Vrij dichte kop. Behoorlijk winterhard. Voornamelijk voor oogst van december tot en met februari.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Westerwoldse grove

Kleur van het blad: donkergroen; Vorm van het blad: breed; Structuur van het blad: fijn gekruld; hoogte van het gewas: 80-90 cm.; Winterhardheid: tamelijk winterhard.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Hoogte ± 100 cm. Grof tot vrijwel niet gekroesd. Fors groeiend gewas. Voor menselijke consumptie minder gezocht. In hoofdzaak geteeld voor groenvoer in de winter voor kippen, konijnen, geiten e.d..

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

De hoogste boerenkool, die in Nederland bekend is, is wel de Westerwoldse (Hoge Groene Grofgekrulde). Deze is zeer winterhard, maar de bladeren staan ook in de kop ruim geplaatst en zijn zeer grof, zodat ze nauwelijks voor menselijke consumptie in aanmerking komen.

Bron: Praktijkproeven met Westlandsche Boerenkool 1949-50 en 1950-51, J. Sneep, 1952.

Rode kool

Bij sluitkool wordt onderscheid gemaakt in rodekool en wittekool – waartoe ook de spitskool behoort - en gele en groene savooiekool. Rode- witte- en savooiekool zijn nauw aan elkaar verwant. Ze stammen van een wilde koolsoort af, waarbij de bladeren zo dicht om de stonk sloten dat een sluitkoolachtig product ontstond. Genoemde koolsoorten hebben elk drie teeltwijzen t.w. vroege of zomerteelt, herfstteelt en winter- of bewaarteelt. Voor bijna alle koolsoorten is de bewaarteelt het belangrijkste.

Kool is misschien wel een van de oudste groenten. Als land van herkomst wordt Klein-Azië genoemd. Maar ook in andere Middellandse Zeelanden en zelfs op de zuidkust van Engeland en de westkust van Frankrijk komen wilde soorten voor. Deze vormen geen gesloten kool, maar een losbladige plant. De bruikbaarheid van de bladeren als voedsel is al eeuwen bekend, evenals de cultuur van de planten. Pas na de tijd van Karel de Grote (± 800 na Chr.) schijnt de gesloten kool uit de losbladige te zijn ontstaan. In de 13e en 14e eeuw zijn er geschriften verschenen over het onderscheid tussen gesloten en losbladige kool. Een zeer duidelijke beschrijving van sluitkool in Europa dateert uit 1536. In ons land is de koolteelt in Noord-Holland al eeuwen oud. Vandaar werd het product per schip vervoerd naar Amsterdam en andere Hollandse steden.

Bron: Sluitkool, Mededeling Nr.30, Uitgave van het Sprenger Instituut, Haagsteeg 6, 6708 PM Wageningen.

Rodekool, ook rode kool, (*Brassica oleracea convar. capitata var. rubra*) is een van de belangrijkste sluitkoolgewassen en wordt voornamelijk voor de verse markt geteeld. Het is een van de oudste koolsoorten. In Nederland vindt de teelt vanouds plaats in Noord-Holland, omdat daar minder aantasting door knolvoet optreedt.

Bron: Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org>.

Rassen

Deventer zwarte

Bewaarkool.

Matig grote, ronde, donkerrode kool, die in het midden - oosten van ons land geteld wordt.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1943.

Kissendrup

- Herkomst: Vermoedelijk een Deens ras, dat sedert 1889 in de handel is.
- Synoniemen: Odense Market (foutief: Mohrenkopf).
- Gebruikswaarde: Valt in oogstrijpheid tussen Langendijker Vroege en Langendijker Herfst, doch is minder productief dan de laatste. Matig van kleur, terwijl de meeste herkomsten zeer heterogeen zijn.
- Morfologie: Blad: sterk afstaand, licht gebobbeld, donkergrijsrood met dikke waslaag, Kool: rond, vrij groot met sterk opstaande rand, slechte kleur.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Langendijker Bewaarrode (Langendijker Late Donker Rode Winter)

Lange stronk. Tamelijk grote, omgekeerd eironde, zeer vaste, donkerrode kool. Iets opstaand buitenblad met gekartelde bladrand. In de Noord-Hollandse koolstreek bekend onder de naam „taaie rode". Het enige rodekoolras, dat algemeen bewaard wordt. Wordt aan de Langendijk tweede helft Maart op de koude grond gezaaid. Wordt ook in andere streken van Nederland geteeld. Men past wel vroege zaai onder glas toe om de aantasting door de koolgalmug te ontlopen. Deze teeltwijze is echter niet altijd bevorderlijk voor de bewaarbaarheid van de kool.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Grootte van de kool: 21 x 20 cm, 4,2 kg; Vorm van de kool: kogelrond; Nervatuur van de kool: fijn generfd; Binnenkleur van de kool: lichtrood tot rood; Kleur van het buitenblad: groen met grijsparse weerschijn; Hoogte en breedte van de plant: 40 x 85 cm; Voorkomen van was op het blad: veel; Hoogte van de stronk: 12 cm; Rijping: laat; Bewaarkool. Lokale bewaarkolen Zutphense en Deventer Zwarte.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Van oudsher onderscheidt men hierin twee typen, die geleidelijk in elkaar overgaan, nl. een graag en een taai type. Morphologisch onderscheiden deze zich o.m. in hun bladvorm en bladhoeveelheid. Een graag type heeft een groot, min of meer rond en zittend blad, d.w.z. de bladsteel ontbreekt. De rand van het blad is glad. Een taai type heeft een kleiner blad met een gekartelde en geplooid rand en een lange bladsteel. Meestal is ook de stronk langer. De verhouding tussen het koolgewicht en het totaal gewicht van de plant varieert van 0.52—0.56.

Ook fysiologisch moeten zekere verschillen bestaan. Een graag type groeit sneller en vormt op een vroeger tijdstip een zwaardere en grotere kool, terwijl een taai type langzamer groeit en in dezelfde tijd een lichtere kool heeft gevormd. Dit verschil zou met zich meebrengen, dat een taai type op een zware, stugge grond te langzaam zou groeien om een behoorlijke opbrengst te kunnen leveren. Het zou onder deze omstandigheden ook meer gevoelig zijn voor bodemziekten en groeistoringen. Op deze „taaie" grond zou een graag type gebruikt moeten worden, terwijl op lichtere gronden een taai type meer geschikt zou zijn.

Bron: Praktijkproeven met Rode Kool 1950-1951. Jensma, J.R. en A. Kraai, Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen Wageningen.

Langendijker Herfstrode (Langendijker)

- Herkomst: Vermoedelijk identiek met de door Vilmorin in 1883 vermelde Chou rouge gros.
- Synoniemen: Large Red Dutch Cabbage, Red Drumhead, Herbstrot, Glückstädter Herbstrot, Grosser Dänischer.
- Gebruikswaarde: Het meest gebruikte ras voor herfstteelt. De kleur is vrij goed, en het ras kan korte tijd worden bewaard. Een iets vroegere selectie wordt in Duitsland gevoerd onder de naam Sommerrot.
- Morfologie: Blad: afstaand, wem1g golvend, grijsrood, tot donkergrijsrood. Kool: rond tot hoogrond, donkerrood.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Langendijker vroege rode (Langendijker Donkerroode Vroege Herfst)

Grondras.

Ronde tot hoogronde, middelgrote, vrij donkerrode kool; door de aanwezigheid van een waslaag doet de kleur aan die van blauwe druiven denken. Korte stronk. Weinig buitenblad, dat iets groen getint is. Wordt gebruikt voor weeuwenteelt of in het voorjaar onder glas gezaaid. Zaaityd aan de Langendijker overwegend Februari onder glas. Uitplanting in Maart-April en oogst in Juli-Augustus. Ook in andere streken van ons land veel geteeld.

Bij de praktijkproeven, die in 1950 en 1951 met Vroege Rode kool gehouden zijn, is gebleken, dat de vroegste selecties meestal een minder goede kleur hebben dan de latere. Deze laatste leveren vaak ook een zwaardere kool. De vroege selecties hebben minder omblad dan de latere en kunnen derhalve iets nauwer geplant worden. De vroege selecties met weinig blad zijn over het algemeen gevoeliger voor ongunstige omstandigheden dan de bladrijke.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Grootte van de kool: 18 x 21 cm, 4,0 kg; Vorm van de kool: rond; Nervatuur van de kool: tamelijk grof generfd; Binnenkleur van de kool: donkerrood; Kleur van het buitenblad: groen met grijsparse weerschijn; Hoogte en breedte van de plant: 35 x 75 cm; Voorkomen van was op het blad: veel; Hoogte van de stronk: 10 cm; Rijping: vroeg; Haco lijkt veel op Langendijker Vroege Rode, iets meer en iets donkerder buitenblad, kool van binnen iets lichter.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Dit ras onderscheidt zich van alle andere door zijn vroegheid; de oogsttijd valt n.l. van half Juli — half Augustus. Het ras kan beschouwd worden als het vroegste in het wereldsortiment. Morphologisch wordt het gekenmerkt door een korte stronk, een geringe hoeveelheid omblad, dat door een dikke waslaag is bedekt, vrij klein, min of meer rond en zeer kort gesteeld blad. Het blad is rood gekleurd met een enigszins groene weerschijn. De kool is rond tot hoogrond en meestal slecht, d.i. paarsrose, gekleurd. Het blad is vaak zelfs wit dooraderd. De verhouding tussen koolgewicht en totaalgewicht van de plant varieert van 0,60—0,66.

Binnen het ras komen verschillende typen voor, die vooral verschillen in hoeveelheid omblad.

Bron: Praktijkproeven met Rode Kool 1950-1951. Jensma, J.R. en A. Kraai, Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen Wageningen.

Utrechtse (zwarte)

Klein, vrij vast, donkerrood. Iets vroeger dan Langendijker Herfstrode. Niet veel omblad. Fijngeribd. Wordt geteelt in Vleuten, in de Bommelerwaard en op enkele andere plaatsen.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1943.

Grootte van de kool: 17 x 17 cm; Gewicht snijrijp: 2,3 kg; Vorm van de kool: rond; Nervatuur van de kool: zeer fijn generfd; Binnenkleur van de kool: donkerrood; Kleur van het buitenblad: blauwgroen met rood; Bladrijksdom, hoogte en breedte van de plant: 35 x 70 cm; Voorkomen van was op het blad: veel; Hoogte van de stonk: 12 cm; Rijping: middenvroeg; Opmerking: Heeft een etage bladeren meer dan de andere rode koolrassen. Wordt o.a. geteeld te Vleuten.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Savoie kool

Savoie kool (*Brassica oleracea convar. capitata var. sabauda*) of groenekool (ook groene kool gespeld) is een kool die zowel voor de verse markt als voor de industrie wordt geteeld. Het is een van de oudste koolsoorten, die oorspronkelijk uit het Middellandse Zeegebied komt. De kool is vernoemd naar de historische regio Savoye, die deels in het uiterste zuidoosten van Frankrijk en deels in Noord-Italië ligt. Van savoie kool bestaan drie typen:

- Het spitse type, doorgaans (groene) spitskool genoemd. Ook bij witte kool (of witte kool) komt een spitse variant voor.
- Groene savoie kool en
- Gele savoie kool.

Gele savoie kool vormt evenals witte kool een vaste ronde kool, geelgroen van kleur. Groene savoie kool vormt een meer losse kool, waarvan het blad sterk gebobbeld is.

Bron: Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org>.

Rassen

Bloemendaalse gele

Matig lange stonk. Vrij kleine, zeer losse, granaatvormige, goudgele kool. Tamelijk veel buitenblad. Matige opbrengst. Behoorlijk winterhard en goede smaak. Geschikt voor particuliereren.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Een losse gele kool voor overwintering op het veld, oorspronkelijk afkomstig van Tabernal uit Bloemendaal, bleef tot op de dag van vandaag een klein ras voor de volkstuinders.

Bron: In goede aarde, Dick Barten, 2012.

Grootte van de kool: 25 x 21 cm, 1,6 kg; Vorm van de kool: hoogrond; Nervatuur van de kool: grof generfd; Kleur van de kool: goudgeel; Hoogte en breedte van de plant: 45 x 80 cm; Hoogte van de stonk: 12 cm; Rijping: laat; Losse kool, groot, maar weinig gewicht, overwintert buiten op stam en geeft vroeg in het voorjaar goudgele kolen.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Stem short; outer leaves broad, rather deep wargreen, broadly crimped, and almost turned backwards;

head of a long egg shape, medium sized, not very compact, in winter turning to very light colour, almost yellow. This Cabbage is very tender to eat, especially after frosty weather. There are several forms or sub-varieties of it which exhibit various degrees of difference in size and earliness, while retaining all the main characteristics of the variety just described. One of the most highly esteemed of these is the Blumenthaler, a rather large and late kind.

Bron: The Vegetable Garden, Vilmorin-Andrieux, 1852.

Bonner Advent

Herkomst: Duits ras, dat sedert 1850 in de handel is. In 1938 werd een vroege selectie hieruit onder de naam Algro in Nederland geïntroduceerd door Jac. Jong te Noord Scharwoude.

Synoniemen:

- Vroege typen: Algro, Fischenicher Advent.
- Middenvroege typen: Advent, Frankenthaler Frühkopf.
- Late typen: Brusselse Mei, Maastrichter Schelk, Driekropper, Chou tordu de Mai à trois têtes.

Gebruikswaarde: In Duitsland wordt dit ras in augustus gezaaid. Het wordt volvelds uitgeplant en overwintert ter plaatse. Het zou onder deze omstandigheden behoorlijk vorst resistent zijn, niet spoedig schieten en zeer vroeg een kool leveren.

De vroege selecties worden ook wel in het voorjaar gezaaid. Bepaalde voordelen zijn hieraan echter niet verbonden, terwijl de opbrengst dan meestal lager ligt dan van andere vroege rassen.

Morfologie:

- Blad: vrij sterk en grof gebobbeld, donkergroen, afstaand tot hangend.
- Kool: rond tot iets hoogronde, los, zeer weinig gebobbeld.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Bredase Putjes (Bredasche Fijne Groene)

Groen, fijn of grof gebobbeld, platronde of hoogronde kool met korte stronk en weinig tot tamelijk veel omblad. Dankt zijn naam aan het putje aan de top van de kool, dat ontstaat, doordat de bladeren niet over elkaar sluiten, zoals bij de andere rassen, maar vóór het bereiken van de top in een omgekrulde rand eindigen. Er zijn verschillende typen van Putjeskool en ook verschillende namen.

De Bredase is meestal platronde van vorm en voorzien van een groot aantal buitenbladeren, die min of meer rozetachtig op de korte stronk staan.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Grootte van de kool: klein, 14 x 17 cm, 1,0 kg; Vorm van de kool: rond, in het midden een kuiltje of putje; Nervatuur van de kool: fijn generfd; Kleur van de kool: groen; Hoogte en breedte van de plant: 25 x 70 cm; Hoogte van de stronk: 3 cm; Rijping: middenvroeg (Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943).

De oorspronkelijke „Bredase Putjes“ kunnen als volgt worden beschreven:

blad: sterk afstaand, sterk en matig grof gebobbeld, lichtgroen; kool: platronde met kleine put, vrij sterk gebobbeld, matige structuur.

Dit ras is vooral gekarakteriseerd door zijn zeer grote hoeveelheid omblad een eigenschap die het voor de drogerij uitnemend geschikt maakt. De veelal fris groene bladkleur draagt hiertoe nog bij.

Bron: Rassenproeven met Savooiekool, Jensma, J.R., 1959, Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen Wageningen.

Langendijker Gele Bewaar

- Synoniemen: Grüner Dauer, Dithmarscher Winterwirsing, Glückstädter Winterwirsing, Reddelicher Dauer, Winter Dauerkopf.
- Gebruikswaarde: Het enige ras dat voor bewaring geschikt is. Kan tot laat in de herfst op het veld blijven. De diverse selecties variëren in bladkleur en opbrengst.
- Morfologie: Blad opgericht, geel-groen, weinig en matig fijn gebobbeld. Bladrand geplooid. Kool: rond, vast, geel-groen, niet gebobbeld. Van sommige selecties is de kleur meer glanzendgroen of grijsgroen, terwijl ook de mate van bobbeling uiteen loopt.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Langendijker Herfstgele

- Herkomst: Nederlands ras.
- Synoniemen: Oithmarscher Herbst, Calenberger Spätwirsing.
- Gebruikswaarde: Vrij veel geteeld en productief ras. Voor oogst in het begin van de herfst.
- Morfologie: Weinig blad en vrij grof gebobbeld, geelgroen, soms groen. Bladrand sterk geplooid.
- Kool: groot, rond, vast, zeer weinig gebobbeld. Sommige selecties zijn meer groen gekleurd en sterker gebobbeld.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Langendijker Vroege Gele

- Synoniemen: Dithmarscher Früher, Sommerwirsing, Westfalia Früher.
- Gebruikswaarde: Een van de meest productieve rassen voor aanvoer in de nazomer. De kool is door zijn gele kleur minder aantrekkelijk dan van de groene rassen.
- Morfologie: Blad vrij opgericht, zwak en vrij grof gebobbeld, geelgroen. Bladrand geplooid. Kool: rond, vast, geelgroen, praktisch niet gebobbeld.

In het algemeen wordt de laatste tijd sterk op groene kleur geselecteerd.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Novum

- Herkomst: In 1936 onder deze naam geïntroduceerd door Jac. Jong, Noord-Scharwoude.
- Synoniemen: Kölner Markt, Ulmse van Celst, Ulmer middelvroeg, Langendijker Herfstgroene, Keulse Groene.
- Gebruikswaarde: Dit ras wordt veelal gebruikt voor nateelt na vroege aardappelen. Geplant wordt omstreeks eind juni, waarna in september tot oktober wordt aangevoerd. De donkergroene kleur en de sterke bobbeling vormen aantrekkelijke eigenschappen van dit ras. Men moet echter zorgen, dat het voor november geoogst is, daar het niet tegen slecht weer en vorst bestand is. Dit houdt in, dat zo vroeg mogelijk moet worden geplant. De selecties lopen sterk uiteen in vroegheid.

Bron: Cabbage varieties (Sluitkoolrassen), Jensma, J. R. , 1956.

Winterkoning

Lange stronk. Middelgrote, iets platronde, weinig vaste kool. Donkergroen met grijze dauwlaag. Zeer fijn gebobbeld. Veel omblad. Speciaal als nateelt en voor overwintering op het veld.

Naast de Putjeskool de meest winterharde groene kool.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Dit ras ontleent zijn waarde aan de grote mate van winterhardheid. Het moet tijdens of na de winter worden aangevoerd, wanneer alle andere groene rassen van de markt zijn verdwenen. Het ras groeit langzaam en moet daarom vrij vroeg, 2de helft juni, worden geplant, daar anders de opbrengst te laag blijft.

- Blad: opgericht, sterk en zeer fijn gebobbeld, grijsgroen tot lichtgrijsgroen met sterke wasbedekking.
- Kool: vrij klein, los, rond tot iets konisch, in horizontale richting hoekig. Sommige herkomsten zijn vroeger en meer lichtgroen van kleur.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Zwijndrechtse Putjes (Zwijndrechtsche Late Putjeskool)

Groen, fijn of grof gebobbelde, platronde of hoogronde kool met korte stronk en weinig tot tamelijk veel omblad. Dankt zijn naam aan het putje aan de top van de kool, dat ontstaat, doordat de bladeren niet over elkaar sluiten, zoals bij de andere rassen, maar vóór het bereiken van de top in een omgekrulde rand eindigen. Er zijn verschillende typen van Putjeskool en ook verschillende namen.

De Zwijndrechtse is hoogronde van vorm en meestal laat. Het blad staat meer opgericht dan van de Bredase.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Oud ras, alleen in Nederland en België geteeld.

- Gebruikswaarde: Geschikt voor nateelt. Wanneer omstreeks half juli wordt geplant kan tot februari worden geoogst. Rasechte selecties bezitten aantrekkelijke kleuren en zijn enigszins vorstresistent.
- Morfologie: Blad: opgericht, vrij sterk en matig grof gebobbeld, donkergroen tot iets grijs-groen, lang en breed, belangrijk boven de kool uitstekend.
- Kool: matig groot, rond tot hoogronde, met put, donkergroen

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Snijmoes

Snijmoes (*Brassica napus* L. var. *pabularia* (DC.) Rchb.) is speciaal een gewas voor de vollegrond, dat, in maart gezaaid, omstreeks juni-juli geoogst kan worden. Daartoe worden de op de wortelhals staande bladeren iets boven de grond afgesneden. Als men de hartbladeren spaart, kan men het moes enige keren na elkaar van dezelfde planten winnen.

Behalve de echte snijmoes, gebruikt men ook wel Savoie kool voor dit doel.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1956.

Rassen

Blauwe Groninger Snijmoes

Groot, sterk gebobbeld, rechtopgaand blad. Brede, witte, sterk gootvormige bladstelen. Veel doorparticulieren geteeld. Ras met zware ribben.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Namenia

Dit is een vertegenwoordiger van *Brassica rapa*, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.

Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig. Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld, als tussenteelt of als voorteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt; wordt alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten. Voor de binnenlandse markt moet het product fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

Intr. N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937- 1938.

Geschikt voor het winnen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als Verbeterde Namenia in de handel.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Spitskool

Een zeer aparte groep binnen de witte kool vormt de spitskool.

Deze apartheid wordt niet alleen veroorzaakt door de afwijkende spitse vorm van de kool, maar ook door de teeltwijze, nl. vroege weeuwenteelt, waarbij reeds van 15-23 september gezaaid wordt. In Nederland worden alleen de vroege typen geteeld.

De zeer vroege spitskool is door zijn vroegheid en geringe omvang van het buitenblad zeer geschikt voor de teelt onder glas. Een nadeel is echter, dat de kool wat klein blijft en dat deze, nadat hij rijp geworden is, spoedig barst, terwijl soms ook de randen van het blad van de kool gaan verbruinen of zelfs rotten („randen“). Dit is over het algemeen het ergst bij de extreem vroege selecties. Deze dient men derhalve steeds tijdig te oogsten. De wat latere rassen en selecties hebben van het randen en barsten meestal weinig last. Deze kunnen bovendien een grotere kool vormen. Een nadeel van de late selecties, die in de beschrijving middelvroeg genoemd zijn, is, dat de planten meestal een grotere omvang krijgen, waardoor moeilijkheden met een eventuele tussenteelt kunnen optreden.

Gezien de grote verwarring, die bestaat rond de namen Expres en Eersteling, heeft de Commissie Praktijkproeven Spitskool gemeend, alle aanbevelenswaardige rassen en selecties in één groep te moeten samenvatten. Deze groep heeft ze als geheel „vroeg“ genoemd, zulks ter onderscheiding van andere groepen in het wereldsortiment spitskool. Dit wil niet zeggen, dat alle hieronder genoemde rassen en selecties voor Nederlandse begrippen zeer vroeg zijn.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Rassen

Expres (Eersteling)

Kweker: Sluis & Groot, Enkhuizen.

Normaal-spitse, vrij grote kool met brede basis. Vrij veel buitenblad. Vroeg.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Herkomst:

Uitgangsras van een aantal vroege selecties die thans onder de navolgende namen warden gevoerd:

Synoniemen:

Eersteling, Eerste van de Markt, Vroegste van Allen, Vroege Groninger, Très précoce à grosse pomme, Précoce des Marches, Précoce de la Halle.

Gebruikswaarde:

Mits voldoende vroeg zijn de selecties uit Express geschikt voor weeuwenteelt in Nederland.

Morfologie:

Blad: opgericht weinig gebobbeld, groen. Bladrand zwak golvend, iets terugegebogen.

Kool: omgekeerd tolvormig, vrij vast, matig groot. Vroegste van Allen is een meer grijsgroen type.

Eersteling zou volgens Becker-Dillingen in 1908 door de Gebr. Dippe, Quedlinburg, zijn geïntroduceerd.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Jersey Wakefield (Vroege Spitse Fijne Suikerbrood)

Herkomst:

Sinds 1726 bekend, aanvankelijk onder de naam Early Heart Shaped.

Synoniemen:

Chou Coeur de boeuf de Jersey, Jersey Queen (fusarium resistent), Fijne Vroege Spitse.

Gebruikswaarde:

Middenvroeg spits ras dat vroeger veel geteeld werd. Thans vrijwel uit de cultuur verdwenen wegens ongewenste vorm en onvoldoende productiviteit.

Morfologie:

Blad: vrij klein, opgericht, met iets golvende rand, blauwgroen.

Kool: lang tolvormig met zeer spitse top. Slechte inwendige structuur.

Een latere en productievere selectie is bekend als Charleston Wakefield.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Marschländer Frühspitz

Herkomst:

Gekweekt door John Kruse, Glückstadt en Sanmann, Ochsenwärden (Hamburg). Sinds 1942 Hochzucht.

Gebruikswaarde:

Geschikt voor weeuwenteelt, weinig productief doch zeer vroeg.

Morfologie:

Blad: iets golvend, lichtgroen met dikke afstekende nerven.

Kool: klein, omgekeerd tolvormig, vrij los

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Sappemeerse (spitskool)

Gewonnen door Gemeenteproeftuin Sappemeer; in de handel gebracht in 1923. Het ras kan door nabouw niet in stand worden gehouden, daar het een uit dezelfde ouders steeds opnieuw gewonnen F1 is.

Kleine, iets spitse kool, met tamelijk grove nerven. Korte stronk. Zeer weinig buitenblad. Plantafstand van 50 x 50 cm voor volveldsteelt voldoende. Wordt ongeveer 1- 1,5 kg zwaar. Geschikt voor vroege teelt onder platglas en voor vroege combinaties in de volle grond. Bij goede teelt in de volle grond oogstbaar eind mei- begin juni.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1943.

Spruitkool

De plant heeft een rechtopgaande stengel, ook wel stam genoemd, die bij een rijpe plant bezet is met spruiten. Spruiten zijn in feite okselknoppen, die ontstaan zijn door verkorting van de internodiën. De mate van verkorting is grotendeels bepalend voor de vorm van de spruiten.

Een spruit bestaat uit een groot aantal dicht op en over elkaar heen geslagen blaadjes, als het ware 'een sluitkool in het klein. Aan het einde van de stam groeit een grote losse spruit, de zgn. kopspruit, die niet gebruikt wordt.

Bron: Spruitkool, Mededeling Nr.30, Uitgave van het Sprenger Instituut, Haagsteeg 6, 6708 PM Wageningen (juli 1982).

Spruiten moeten in de eerste plaats hard zijn. Verder moeten zij rond zijn en niet een lange voet vertonen, maar kort op de stam zitten. Zij moeten glad zijn, de blaadjes moeten flink om elkaar liggen en niet gerimpeld zijn. De spruiten moeten op de stam niet te dicht op elkaar staan, daar dit aanleiding geeft tot rot en het plukken wordt er door bemoeilijkt. De kleur moet groen zijn; er mogen geen gele blaadjes aanwezig zijn.

Late rassen bevriezen dikwijls, voordat zij hun oogst geleverd hebben. Hierbij is winterhardheid dus een begerenswaardige eigenschap. Vroege rassen daarentegen geven nog al eens losse spruiten. Overigens spelen de groeiomstandigheden ten opzichte van de kwaliteit van de spruit een zeer grote rol.

Verschillende telers hebben lokale selecties gewonnen. Daar men bij deze zaadwinning meestal niet op het gevaar van verbastering let, bevatten deze plaatselijke rassen soms eigenschappen van alle spruitkoolrassen, die men in zo'n streek wel teelt.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Rassen

Beemster

Grondras.

Van dit ras zijn verschillende, vaak vrij sterk uiteenlopende selecties in omloop.

De meeste selecties zijn hoog, met grote bladeren, die vrijwel vlak en glad zijn. De spruit is vast, vrij groot en normaalgroen.

Selectie Beemster half hoge is vrij hoog (ondanks de naam), normaalgroen. Laat.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Grootte van de spruitjes: middelgroot; Vastheid van de spruitjes: vast; Kleur van de spruitjes: groen; Hoogte van het gewas: 70 cm; Bladstand: iets opgericht; Bladvorm: iets lepelvormig; Bladkleur: groen; Bladgrootte: middelgroot tot groot; Rijping: laat.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Bredase

Grondras.

Hoog gewas. Fors. Bladeren vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, zeer lichtgroen. Bladstelen lang. Spruit vast, matig groot, bleekgroen, omgekeerd eivormig. Wordt veel in de omgeving van Breda geteeld. Vrij vroeg. Minder geschikt voor oogst in januari en februari.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Selectie Beek:

Grootte van de spruitjes: middelgroot; Vastheid van de spruitjes: vast; Kleur van de spruitjes: bleekgroen; Hoogte van het gewas: 60 cm; Bladstand: vlak; Bladvorm: lepelvormig; Bladkleur: lichtgroen; Bladgrootte: klein tot middelgroot; Rijping: vroeg; Opmerking: Lokaal ras, hoge opbrengsten op zandgronden.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Groninger (Stiekema)

In de steeds minder belangrijk wordende groep van zaadvaste rassen was Roodnerf in Nederland het meest geteelde type. Daartoe behoorden ook de zogenaamde Groninger selecties die in het algemeen vrij vroeg en zeer produktief waren. Ze kenmerkten zich door een enigszins lichtgroene blad- en spruitkleur en waren weinig of niet anthocyaan houdend.

Stiekema was in deze groep een zeer bekende selectie, die thans nog sporadisch wordt geteeld. Ook van de echte Roodnerfselecties is in Nederland weinig meer over. De hybriden hebben deze groep thans geheel verdrongen.

Bron: Teelt van Spruitkool, Snoek N.J. en Tj. Buishamd, 1982.

Huizer

Middelvroeg. Gewonnen door Adrianus Huizer te Rijsoord. Halfhoog gewas. Bladeren middelmatig groot, plat en iets lepelvormig, grijsgroen. Spruitjes matig groot, rond, matgroen, vrij vast. Wordt op IJsselmonde veel geteeld, verder o.a. in Groningen.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1943.

Kweker: Jos Huizer, Rijsoord.

Heeft groot en vlak, iets gebobbeld donkergrijsgroen blad met sterke wasbedekking. De rand is vlak. De kop ligt diep. De bladstelen zijn lang en meest matig paars aangelopen. Het nummer is hoog, matig uniform, vrij goed winterhard. Is goede, zeer grijze Roodnerf. Heeft vrij weinig last van *Mycosphaerella*. De spruiten staan vrij ver van elkaar, zijn omgekeerd korttolvormig met brede voet. Vrij groot, zeer vast, weinig gebobbeld, weinig gevleugeld, sluiten over het midden en zijn donkergrijsgroen.

De spruit is matig goed te plukken en heeft na de winter weinig vorstschade. Goed nummer.

Bron: Praktijkproeven met Spruitkool 1950-1951, Jensma J.R. en A. Kraai, 1954.

Kolom (Nunhem's Kolom)

Halfhoog gewas. Bladeren vrij klein, enigszins komvormig, vrijwel niet gebobbeld, donkergroen, opgericht. Bladstelen matig lang. Spruit matig vast, klein, normaal tot donkergroen. Bolrond. Middelvroeg.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1948.

Lierse (Westlandsche Echte)

Grondras.

Vrij hoog gewas. Bladeren groot, vrijwel vlak, vooral in de kop enigszins gebobbeld, normaalgroen. Vrij lange, soms paars getinte bladstelen (verbastering met Roodnerf). Spruit matig vast, middelmatig groot, omgekeerd eivormig met een neiging naar een wat langere vorm, normaalgroen. Vrij vroeg. Bij de praktijkproeven 1950-'51 en 1951-'52 werd één selectie in de Lierse aanbevelenswaardig bevonden. Hier is momenteel echter geen zaad van beschikbaar, zodat vermelding achterwege blijft.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Perfection

Halfhoog gewas. Bladeren middelmatig groot, enigszins komvormig, iets gebobbeld, vrij donker grijsgroen. Bladstand horizontaal tot iets opgericht. Bladstelen vrij kort. Spruit vrij los, klein, normaal groen, omgekeerd lang eivormig. Middelvroeg. Voor tuinders te weinig productief. Door de lange vorm van de spruiten, raken deze elkaar niet, daardoor minder last van smet. Hierdoor geschikt voor particulieren.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1948.

Roodnerf (Kennemer Paarsnerf)

Grondras.

Hoog gewas. Bladeren groot, vlak, niet gebobbeld, donker grijsgroen, iets opgericht. Bladstelen lang, sterk paars getint (veelal ook de hoofdnerf).

Spruit vast, middelmatig groot, omgekeerd eivormig, normaal tot donkergroen. Laat. Veel geteeld ras, dat vrij goed tegen koude bestand is.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1954.

Kweker: W. Pannevis, Delft.

Heeft groot en vlak, weinig gebobbeld grijsgroen-donkergrijsgroen blad met vrij sterke wasbedekking. De rand is vlak. De kop ligt matig diep. De bladstelen zijn lang en meest paars aangelopen. Het nummer is matig homogeen en vrij goed winterhard.

Heeft matig last van *Mycosphaerella*. Is overwegend Roodnerf met enkele Lierse planten. De spruiten staan matig dicht opeen, zijn omgekeerd kort eivormig met brede voet, matig groot, vrij weinig gebobbeld, weinig gevleugeld, sluiten over 't midden en zijn groen-grijsgroen. De spruit is matig goed te plukken en heeft na de winter nog weinig vorstschade. Vrij goed nummer.

Bron: Practijkproeven met Spruitkool 1950-1951, Jensma J,R. en A. Kraai, 1954.

Kweker: C. en L. de Jongh, Goes.

Heeft vrij groot en vlak, iets gebobbeld, tamelijk donkergrijsgroen blad met vrij sterke wasbedekking. De rand is vlak. De kop ligt matig diep. De bladstelen zijn lang en meest matig paars aangelopen. Het nummer is vrij hoog, matig uniform, matig goed winterhard. Is goede Roodnerf. Heeft matig last van *Mycosphaerella*.

De spruiten staan matig dicht opeen, zijn omgekeerd kort tolvormig met brede voet. Matig vrij groot, zeer vast, weinig gebobbeld, vrij weinig gevleugeld, sluiten over het midden en zijn donkergroen — donkergrijsgroen. De spruit is goed te plukken en heeft na de winter weinig vorstschade. Goed nummer.

Bron: Praktijkproeven met Spruitkool 1950-1951, Jensma J.R. en A. Kraai, 1954.

Spiraal (Nunhem's Spiraal)

Halfhoog gewas. Niet erg fors. Bladeren matig groot, zeer sterk komvormig, enigszins gebobbeld, licht grijsgroen, enigszins opgericht. Bladstelen middelmatig lang. Spruit matig vast, matig groot, omgekeerd eivormig, normaal tot donkergroen. Vrij vroeg. Speciaal voor het zuid oosten van het land.

Bron: Rassenlijst voor Groentegewassen, 1948.

Grootte van de spruitjes: middelgroot; Vastheid van de spruitjes: matig vast; Kleur van de spruitjes: groen; Hoogte van het gewas: 55 cm; Bladstand: iets opgericht; Bladvorm: lepelvormig; Bladkleur: vrij lichtgroen; Bladgrootte: klein tot middelgroot; Rijping: vroeg.

Bron: Beschrijving van groenterassen, M. van Ede, 1943.

Stiekema vroeg:

goede opbrengsten. De sortering was op bedrijf 1 zeer goed, op bedrijf 2 vat te grof. Spruit goed gesloten en rond. Geen vleugels. Gewas goed uniform.

Kleur spruit 3,5 Gebruikswaarde 3,5.

Stiekema middelvroeg:

Opbrengsten wat minder dan van Stiekema vroeg. Gewas iets minder uniform. Kleur spruit 3,5, Gebruikswaarde 3,5.

Bron: Rassenvergelijking bij Spruitkool, Proefstation voor groenten en fruitteelt onder glas te Naaldwijk, de Ruiter D., 1964.

Voederkool/splijtkool/mergkool

Mergkool of Voederkool (*Brassica oleracea* convar. *acephala* var. *medullosa* Thell.) werd in Nederland geteeld als voedergewas in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland. Mergkool vormt een verdikte stengel, die ook als groente gegeten kan worden. Ook de jonge bladeren zijn eetbaar. In het midden van de vijftiger jaren van de twintigste eeuw bedroeg het areaal ongeveer 900 ha. In 1976 was het areaal teruggelopen tot minder dan 1 hectare.

Mergkool is een tweejarige plant. De stengel is in het begin zeer dun, maar neemt gedurende de groei in dikte toe. De plant kan tot twee meter hoog worden.[3] De plant kan lichte vorst verdragen. De groene, soms aan de bladnerven iets roze, bladeren worden 10 - 15 cm breed en 20 - 40 cm lang. In het tweede jaar bloeit de plant met gele bloemen. Mergkool is zelffertil en wordt door bijen bestoven. De vrucht is een houw.

Bron: Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org>.

Rassen

Eeuwig Moes (Stekkool)

Dit gewas is een verdwijnende voorjaarsgroente, die nog hier en daar in Midden- en Zuid-Limburg en aanpalende gebieden geteeld wordt. Vroeger moet het op een grotere schaal geteeld zijn, omdat er nu nog relictten van dit gewas te vinden zijn in Frankrijk, Schotland, Engeland, Ierland, Portugal (en Brazilië) en Cuba (ex Spanje?).

Het is een bladkoolgewas, waarbij men geselecteerd heeft op groot aantal blaadjes per plant. Ongewild heeft men hierbij ook geselecteerd op sterke vertakking en onderdrukking van bloei. Daarom moeten de meeste planten van dit gewas door middel van stekken in stand gehouden worden. De wijze van poten van de stek is zeer specifiek. Men legt een stengelstuk van ca 20 cm lengte in een ondiep geultje, waarna het, op de top na, bedekt wordt met grond.

Het is interessant om bij Plinius de Oudere te lezen dat rond 70 na Chr. de Romeinen al een koolgewas, Tritiaanse kool, verbouwden, dat op precies dezelfde wijze in stand gehouden werd. Waarschijnlijk bestond meer dan 1900 jaar geleden al splijtkool in Italië. De vraag wanneer dit koolgewas in Nederland geïntroduceerd is blijft echter onbeantwoord.

Bron: De introductie van onze cultuurplanten en hun begeleiders, van het Neolithicum tot 1500 AD, A.C. Zeven, 1997.

Duizendkoppige kool is een selectie uit een Engels landras van bladkool (*Brassica oleracea* var. *ramosa*, syn. *Brassica oleracea* convar. *acephala* var. *medullosa*). Het is een vaste plant met een korte, soms sterk verhoude, maar weinig verdikte stronk (stengel) en hij verdraagt enige vorst.

Hij komt ook voor onder de namen:

- Eeuwig moes
- Duizendkop of duizendknop
- Splijtkool
- Chou mille têtes (in Frankrijk)
- Thousand Head (in Engeland nog verkrijgbaar)

De plant vormt net als boerenkool geen kool maar alleen losse bladeren, die als groente gegeten kunnen worden. Het heel jonge blad is geschikt voor in salades. Ook werd dit ras vroeger als veevoer geteeld. Er kan het hele jaar van geoogst worden. Regelmatig toppen houdt de plant bossig. Om hem te verjongen, kan hij in het voorjaar gestekt worden.

Bron: Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org>.

Witte kool

Witte kool (*Brassica oleracea* L. var. *capitata* L. f. *alba* D.C.), ook wittekool, is een gekweekte variëteit van de kool. Deze vorm wordt voor de verwerking tot zuurkool, maar ook voor de verse markt geteeld. Het is een van de oudste koolsoorten. De teelt vindt vanouds voornamelijk plaats in West-Friesland, Noord-Holland, omdat daar geen aantasting door knolvoet optreedt. Dit is ook terug te vinden in de rasnamen, zoals in Langendijker Bewaar en Roem van Enkhuizen.

Ook vindt er nog teelt plaats in Limburg en Noord-Brabant, maar daar moet een ruime vruchtwisseling worden toegepast.

In Groningen, Drenthe, Overijssel en de Achterhoek heet de groente boeskool.

Bron: Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org>.

Rassen

Amager

Herkomst: Omstreeks 1700 door Nederlandse tuinders op Amager geïntroduceerd. In 1853 door J. E. Ohlsens-Enke in de handel gebracht.

Synoniemen: Amager Stonehead, Amager Dauer, Hartkopf, Hollander, Danish Ballhead.

Gebruikswaarde: Onder deze naam komt een groot aantal vrij sterk uiteenlopende typen voor, die meestal een goede vaste kool leveren, welke in de herfst oogstbaar is. De bewaarbaarheid loopt sterk uiteen, de beste typen blijven tot maart in goede conditie.

Morfologie: Blad: vrij groot, breed, komvormig, met iets golvende rand. Bladkleur grijs- groen met sterke wasbedekking.

Kool: rond, vast, slecht gesloten, iets roodkleurig. Men onderscheidt drie typen nl. kort-, middel- en langstronk. Hiervan is de kortstronk de vroegste en de langstronk de laatste. Het langstronk-type is het best voor bewaring geschikt.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Blauwrandkapper

Korte stronk. Matig grote, vaak iets afgeplatte, vaste kool.

Buitenblad paarsgerand. Ook het aan de zon blootgestelde deel van de kool is in de herfst paarsgekleurd. Laat. Wil overal groeien. Kan lang op het veld blijven staan zonder te barsten. Kan kort bewaard worden. Daardoor voor particulieren geschikt.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Herkomst: Nederlands ras, in de handel sinds 1880.

Synoniemen: Kortbeen, Blauwe Kapper.

Gebruikswaarde: Laat ras, dat enige tijd bewaard kan warden. De kool is van goede structuur. Door de vrij lage opbrengst en de blauwrode kleur alleen voor particulieren.

Morfologie: Blad: klein, afstaand, met golvende rand. Bladkleur blauwgrijs, sterk rood aangelopen.

Kool: rond, vast, slecht gesloten, met rode top.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Brunswijker (Brunswijksche Platte)

Korte stronk met tamelijk weinig buitenblad. Grote platte kool. Voor herfstgebruik en zuurkool. Kan op lichte grond beter tegen droogte dan Langendijker Vroege Herfstwitte en Langendijker Late Herfstwitte. Alleen door particulieren gebruikt in 't Oosten en Zuiden van ons land.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Herkomst: Duits ras dat sinds 1800 in de handel is.

Synoniemen: Chou de Boston, Chou brellis, Chou tabouret, Chou des quatre Saisons, Chou Baxton, Fottler's Brunswick, Braunschweiger.

Gebruikswaarde: Door de platte en vrij losse kool van weinig waarde. Zou meer geschikt zijn voor een droger klimaat. Vroege herfstkool voor zuurkoolbereiding.

Morfologie: Blad: groot, opgericht, iets komvormig. Nervatuur iets waaivormig, sterk afstekend. Bladkleur grijsgroen. Bladrand golvend, iets geplooid, geschulpt.

Kool: groot, platrond, matig vast, met sterk opstaande rand.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Gouden Akker

Zeer korte stronk, zeer weinig en klein blad, dat sterk komvormig en normaal groen is met niet golvend blad, teruggebogen rand en zeer korte bladsteel. De kool is matig groot, bolrond, matig vast met inwendig een losse structuur.

Bron: Practijkproeven met witte kool 1952-1953, J.R. Jensma en A. Kraai.

Herkomst: Vermoedelijk een vroege selectie uit Kopenhagener Markt, in 1923 door Thomas Madsen, New York, U.S.A. geïntroduceerd.

Synoniemen: Golden Acre, Eerste Oogst, Dithmarscher Früher, Dithmarscher Treib, Juniriesen, Diener's Frühstamm, Avant Premier.

Gebruikswaarde: Het vroegste ronde ras. Sommige selecties, aangeduid als Green Acre hebben een meer donkergroene bladkleur en zijn ook meestal wat later. Over 't algemeen verschillen de selecties veel in vroegheid. Het verdient aanbeveling de latere selecties onder de naam Kopenhagener Markt te verhandelen. Een zeer vroege selectie, Canadian Acre, vormt een kleine kool.

Morfologie: Blad: sterk komvormig, sterk afstaand.

Bladrand iets golvend en iets geschulpt.

Kool: rond, matig vast.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Langedijker bewaarwitte (Deensche Winter)

Herkomst: Oud Nederlands ras.

Synoniemen: Deense Witte, Chou de Hollande tardif, Dauerweisz, Dithmarscher-, Fehmarnscher-, Glückstadter-, Reddelicher-, Danischer Dauerweisz Kohl.

Gebruikswaarde: Geschikt om lange tijd te worden bewaard. Onder ongunstige omstandigheden (droogte, te kort groeiseizoen) laat de opbrengst wel eens te wens en over. De selecties verschillen vrij sterk in morfologische eigenschappen en in be-waarkwaliteit.

Morfologie: Blad: groot, opgericht, sterk geplooid, enigszins gekartelde bladrand. Blad-kleur licht-groen met sterke wasbedekking.

Kool: rond, vast. Sommige typen hebben een gladde bladrand en een minder grijze kleur. Bladrand: iets gekarteld.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Langedijker Vroege Herfstwitte (Langedijker Groote Late Extra Ronde)

De vroegste witte kool, die aan de Langedijk wordt verbouwd is de Langedijker Vroege Witte, ook genoemd Poepewitte of Suikerwitte. Zolang de kool niet rijp is, is de vorm een beetje spits; bij rijpheid is hij hoogronde. Men zaait hem tegenwoordig nooit voor Februari. De oogst vangt aan in het begin van Juli.

Hierop volgt de Langedijker Vroege Herfstwitte, die meer rond is en in Februari onder glas of soms ook in Maart in de volle grond wordt gezaaid. Dan komt de Langedijker Late Herfstwitte of Zuurkoolwitte aan de beurt, die rond is en groter wordt. Deze wordt eveneens in Februari onder glas gezaaid.

Ten slotte komt dan de Langedijker Witte Bewaarkool. Deze wordt omstreeks einde Maart-begin April gezaaid en in Juni geplant. De vroege kool heeft wegens het vroege tijdstip van zaaien weinig last van draaihartigheid, doch veel van de koolvlieg.

Bron: Rassenlijst voor groentegewassen, 1954.

Vrij korte stronk. Vrij veel en groot, iets komvormig, weinig gebobbeld blad met iets golvende bladrand en vrij korte bladsteel. Donkergroen-iets grijsgroen. Kool is groot, rond, vast en inwendig vrij goede structuur.

Bron: Practijkproeven met witte kool 1952-1953, J.R. Jensma en A. Kraai.

Herkomst: Nederlands ras.

Synoniemen: Zuurkoolwitte, Inmaakwitte, Venlose Export, September.

Gebruikswaarde: Zeer productief, geschikt voor verwerking tot zuurkool. Structuur van de kool is vrij goed. Men onderscheidt een vroeg en een laat type, resp. voor oogst in september en in oktober. Het belangrijkste herfstras in het Nederlandse koolgebied, dat echter door zijn gevoeligheid voor „rand" aan populariteit verliest.

Morfologie: Blad: groot, afstaand, iets golvend, iets gebobbeld.

Bladkleur donkergroen.
Kool: rond, groot, matig vast.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Langedijker Vroege Witte

Herkomst: Oud Nederlands ras.

Synoniemen: Suikerwitte, Poepewitte, Vroege Witte.

Gebruikswaarde: Het enige vroege ras waarvan de teelt in het Nederlandse koolgebied enige betekenis heeft. Kool van redelijk goede structuur.

Veel overeenkomst met dit ras vertoont de vroege Duitse herkomst Nagel' s Frühweiss, die minder snel barst.

Morfologie: Blad: afstaand, iets komvormig, met iets golvende rand. Blad/deur: groen met iets grijsgroen. Kool rond, vrij vast.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Roem van Enkhuizen

Herkomst: In 1902 geïntroduceerd door Suis en Groot, Enkhuizen.

Synoniemen: Gloire des Flandres, Midseason Market, Globe.

Gebruikswaarde: Vee! geteeld middenvroeg ras van goede kwaliteit. Weinig gevoelig voor rand. Geschikt voor verwerking tot zuurkool.

Morfologie: Blad: iets afstaand, sterk golvend, iets gebobbeld.

Bladkleur: groen tot grijs-groen.

Bladrand: iets gekarteld.

Kool: rond, soms iets hooggrond, vast.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.

Succes

Herkomst: In 1936 geïntroduceerd door de fa. Jac. Jong, Noord-Scharwoude.

Synoniemen: Herfstdeem, Basterddeem.

Gebruikswaarde: Laat ras van goede structuur, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. Weinig gevoelig voor rand, kan enige tijd worden bewaard.

Morfologie: Blad: opgericht, komvormig, sterk geplooid, glad, grijsgroen. Bladsteel lang. Kool: matig groot, rond tot platrond, soms ook hooggrond, vast. Sluiting matig, aan de top soms iets rood aangelopen.

Bron: Cabbage varieties Sluitkoolrassen, Jensma, J. R. , 1956.